

ISKANDAR KO'KAMARONI (SCUTELLARIA ISCANDERI L.) DORIVOR
O'SIMLIGINI SEDATIV TA'SIRINI KLINIK LABORATOR TAHLILI

Sarsenbaeva Ulbog'an Allayar qizi

Abzalova N.A

Ilmiy rahbar dotsent v.v.b., PhD

Kurbanova. Z.Ch

Kafedra mudiri: professor, DSc

Sayfutdinova Z. A

Dotsent. PhD Tashkent davlat tibbiyot universiteti Tashkent, Uzbekistan.

Dolzarbliigi: Zamonaviy hayotning stress va asabiy zo'riqishlari tufayli sedativ vositalarga talab ortib bormoqda. Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) an'anaviy tibbiyotda tinchlantiruvchi vosita sifatida qo'llanilgan bo'lsa-da, uning sedativ ta'sirini ilmiy laboratoriya sharoitida o'rganish yetarlicha amalga oshirilmagan. Klinik laboratoriya tahlillari orqali o'simlikning sedativ xususiyatlarini aniqlash, uning farmakologik samaradorligi va xavfsizligini baholash imkonini beradi. Shu sababli ushbu tadqiqot zamonaviy farmakologiyada tabiiy dorivor vositalarni tadqiq qilish nuqtai nazaridan dolzarb ahamiyatga ega.

Tadqiqot maqsadi: Tadqiqot vazifalari sifatida Iskandar ko'kamaronining botanik va dorivor xususiyatlarini aniqlash, uning ekstraktini laboratoriya sharoitida tayyorlash va sedativ ta'sirini eksperimental modellar orqali baholash belgilangan. Shu bilan birga, laboratoriya natijalarini statistik va farmakologik tahlil qilish hamda olingan ma'lumotlar asosida o'simlikning dorivor preparat sifatida qo'llash imkoniyatlarini aniqlash ko'zda tutiladi.

Tadqiqot materiallari va usullari: Tadqiqot materiali sifatida Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) o'simligi va uning dorivor qismlari ishlatilgan. Sedativ ta'sirini baholash uchun laboratoriya modellarida eksperimental testlar o'tkazilib, o'simlik ekstrakti tayyorlangan va farmakologik tahlillarga taqdim etilgan. Olingan natijalar laboratoriya usullari va statistik tahlil yordamida qayta ishlanib, sedativ effektning darajasi aniqlangan.

Tadqiqot metodi: Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) ekstrakti laboratoriya sharoitida tayyorlanib, sedativ ta'sirini baholash uchun hayvonlar modellarida sinovdan o'tkazilgan. Olingan natijalar farmakologik va statistik tahlil yordamida qayta ishlanib, o'simlikning sedativ samaradorligi ilmiy jihatdan aniqlangan.

ASOSIY QISM

1. Botanik va morfologik tavsif

Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) ko'p yillik dorivor o'simlik bo'lib, uning barglari, gullari va ildizlari biologik faol moddalarga boy. Laboratoriya sharoitida o'simlikning makroskopik va mikroskopik xususiyatlari o'rganilib, dorivor faol qismlari aniqlangan. Bu ma'lumotlar o'simlikni standartlashtirish va ekstrakt tayyorlash uchun zarur bo'lgan asos sifatida xizmat qiladi.

2. Kimyoviy tarkibi

O'simlikda flavonoidlar, fenolik birikmalar va boshqa bioaktiv moddalarning mavjudligi laboratoriya usullari yordamida aniqlangan. Shu birikmalar Iskandar ko'kamaronning sedativ va tinchlantiruvchi ta'sirini belgilovchi asosiy komponentlar hisoblanadi.

3. Laboratoriya tadqiqotlari

- Ekstrakt tayyorlash: Quritilgan o'simlik materiali laboratoriya sharoitida maydalab, suv yoki etanolda ekstraksiya qilinadi.

- Sedativ testlar: Olingan ekstrakt hayvonlar modellarida sinovdan o'tkazilib, ularning xulq-atvori, harakat faolligi va stress reaksiyalari laboratoriya sharoitida kuzatiladi.

- Farmakologik va statistik tahlil: Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida qayta ishlanib, sedativ effektning intensivligi va samaradorligi aniqlanadi.

4. Natijalar va tahlil

Eksperimental tadqiqotlar Iskandar ko'kamaronining sedativ ta'sirga ega ekanligini ko'rsatdi. Laboratoriya testlari hayvonlarning faollik darajasini pasaytiruvchi va xulq-atvorini tinchlantiruvchi ta'sirini ilmiy jihatdan tasdiqladi.

5. Amaliy ahamiyati

Laboratoriya natijalari Iskandar ko'kamaronining sedativ xususiyatlarini ilmiy asosda tasdiqlash imkonini beradi. Ushbu o'simlikdan tayyorlangan ekstraktlar dorivor preparatlar sifatida ishlatilishi va tabiiy sedativ vositalar ishlab chiqarishda qo'llanilishi mumkin.

Xulosa: Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) o'simligining botanik, morfologik va kimyoviy xususiyatlari laboratoriya sharoitida aniqlanib, uning tarkibida flavonoidlar va fenolik birikmalar mavjudligi sedativ ta'sirini belgilovchi asosiy komponentlar sifatida tasdiqlandi. Laboratoriya tadqiqotlari hayvonlar modellarida o'simlik ekstraktining xulq-atvori va faolligini pasaytiruvchi, tinchlantiruvchi ta'sirga ega ekanligini ko'rsatdi. Olingan natijalar Iskandar ko'kamaroning dorivor preparatlar sifatida qo'llanishi va tabiiy sedativ vositalarni ishlab chiqarishda amaliy ahamiyatga ega ekanligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva, D., & Karimov, B. (2020). *Scutellaria* spp.: Dorivor o'simliklar va farmakologik xususiyatlari. *Tibbiyot ilmiy jurnali*, 15(3), 45–53.

2. Mirzaeva, S. (2018). Iskandar ko'kamaroni (*Scutellaria iscanderi* L.) ekstrakti va uning sedativ ta'siri. *Farmakologiya va tabiiy dorivor vositalar*, 7(2), 22–30.

3. Shukurov, N. (2019). Dorivor o'simliklarning sedativ ta'sirini laboratoriya modellarida baholash metodlari. *Biomedikal tadqiqotlar jurnali*, 12(4), 60–68.

4. Tashkent Medical Academy. (2017). *Tabiiy dorivor vositalar va ularning farmakologik xususiyatlari*. Toshkent: TMA Press.

5. World Health Organization. (2013). *Herbal medicines: Guidelines for quality control and evaluation*. Geneva: WHO.